

ЎЗБЕКИСТОН
ЖАМААТИ
Миллий Кутубхонаси
Инв. №

Ўзбекистон adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqib boshlagan • 2003-yil, 10 yanvar • № 2 (3687)

Қишнинг чилласида баҳор нафаси кезиши жаннатмакон ўлка-мининг эрка табиятига хос хусусиятидир. Дарҳақиқат, шоир куйлагандай бир зум кўрмаса Кўёш ҳам соғиниб қоладиган хур Ўзбекистоннинг осмони бугун ҳам очик, ҳаво ҳаракати ҳам дилларни яйра-

лик, идора ва ташкилотлар раҳбарлари иштирок этди.
Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Бош Вазирининг ўринбосари, мазкур комиссия раиси Х.Кароматов бошқарди.
Халқимизнинг Истиқлол йилларида эришган зафарларимиз, ютуқ-

моийш этиладиган театрлашган томошалар устида ижодий гуруҳ иш олиб бораётди.
Мазлумки, Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан янли қилинган "Обод маҳалла йили", мамлакатимизда болалар спортини ривожлантиришга қара-

МАДАНИЙ ҲАЁТ

Маданият ишлари вазирлиги тизимида оммавий кутубхоналар ўртасида «Қарияларни қадрлаш йили» муносабати билан ўтказилган «Қариси бор унинг париси бор» мавзудаги «Энг яхши оммавий тадбирлар сценарийси» республика кўрик-танлови яқинлади.
Ҳакамлар ҳайъати қарорига биноан Сурхондарё вилояти Шўрчи тумани марказий кутубхона маъмурияти тақдим этган сценарий биринчи ўринга муносиб деб тоғилди.
Бобур номидаги Андижон вилояти Илмий-универсал кутубхонаси ва Самарқанд вилояти Булунгур тумани марказлашган кутубхоналар тармоғига қарашли 21-тармоқ кутубхонасига иккинчи ўрин берилди.
3-ўринни Фарғона вилояти Қўқон шаҳар марказий, Навоий вилояти Хатирчи тумани марказий болалар ҳамда Тошкент вилояти Ангрэн шаҳар марказий кутубхоналари эгаллади.

Бердах номидаги Қорақалпоқ давлат мусиқий театри ташкил тоғилгани 75 йил тўлиши муносабати билан катта тантана бўлиб ўтди. Тадбирда Маданият ишлари вазирининг биринчи ўринбосари Эркин Эрназаров иштирок этиб, жамоани қизгин табриқлади ва бир қатор театр ходимларига вазирликнинг Фахрий ёрлик ҳамда эсдалик совғаларини топширди. Ўзбекистон ва Қорақалпоқiston халқ шоири Ибройим Юсупов, Ўзбекистон ва Қорақалпоқiston халқ ёзувчиси Тупабеганов Қайбергандов ва бошқалар сўзга чиқиб, театр ҳақида самимий фикрларини билдиришди.

Баҳром ҚУРБОНОВ, Маданият ишлари вазири ЯНГИ АСР КИШИСИ МАДАНИЯТИ

Инсоният янги — XXI асрга қадам қўйиши билан эртанги кун, келажак ҳақида кўп башоратлар, тахминлар айтилди ва айtilмоқда. Ҳақиқатан ҳам цивилизация — маърифий, маданий дунё тараққийоти билан ҳам, одамлар ҳам тадрижий ривожланишда, ўзгармоқда.

Мустақилликнинг 12 йиллиги байрами арасида анъанавий «Шарқ тароналари» халқаро фестивали ҳам бўлиб ўтади. Маданий ҳаётимиздаги бу катта тадбирга тайёргарлик ишлари бошланиб кетган.
Умуман, биз мумтоз куй ва кўшиқларни кенгроқ тарғиб этишга эътиборни қўяётганимизнинг зарур. Шу мақсадда вазирлик халқ қалбининг тўридан ўрин олган энг яхши асарлар видео ва аудио нуусоабати кўяйтириб, илҳомдларга етказишни кўзламоқда.

Хусусан, бугунги ўзбек халқини бундан атиги ўн-ўн икки йил аввалги юртдошларимиз билан таққослаб бўладими? Мутлоқ коммунистик ақида сунъий сингдирилган, тили, маданияти камситилган муте одам қаёқдаю, ўз тақдирини ўз қўлига олган, буюқ тарихи, беқиёс бой меросидан руҳ олган, эркин фикрловчи Мустақиллик бунёдкорининг дунёқаёру, маънавияти қайси поғонада?

Бу шунчаки «қизил гап» учун айтаётгани йўқ. Бизнинг олдимизда маданий-маънавий ишларни ана шу реал воқеликни ҳисобга олган ҳолда қайта қуриш, миллий истиқлол гоғимизга мос муҳитни шакллантириш, халқимизда, айниқса, ёшларда жамиятимизда рўй бераётган туб ижтимоий-иқтисодий ва маънавий ахлоқий ўзгаришларга дахлдорлик туйғусини шакллантиришдек жуда масъулиятли вазифа турибди.

Бевосита Президентимиз И.А.Каримов томонидан ишлаб чиқилган маданият соҳасидаги кенг қўламли, чуқур ислохотларнинг туб моҳияти ҳам ана шунда.
Янги аср шахсини уйғун шакллантиришда маданият муассасаларининг роли ва аҳамияти чуқур идорак этилаётганлиги сабабли ҳам соҳага шандай катта эътибор қаратишмоқда.

Бунинг исботи сифатида мустақиллик йилларида «Туркистон» саройи, Ўзбек миллий театримиз, Ўзбекистон рус академик театри, Тошкент давлат цирки қайтадан барпо этилганлиги, ҳеч муболагасиз, жаҳонда тенги йўқ Ўзбекистон давлат консерваторияси янги биноси қурилиши, тарихий обидаларни, музейларимиз, кутубхоналаримиз, бошқа маданият муассасаларини таъмирлаш, уларни жиҳозлаш учун ҳар йили жуда катта миқдорда маблағ ажратилаётганлигини келтириш мумкин.

Санъаткорларимиз, маданият ходимларининг кўпгина авлодлари орзу қилиб юрган ниятлар амалга ошмоқда. Бугун Ўзбек санъатини дунё тан олапати дейиш учун ҳамма асосларимиз бор. Мустақилликка бўлган даврда бор-йўғи 42 олий ва ўрта махсус ўқув юрталари талабаларини солиқ иттифоқ ва халқаро таловларда қатнашган бўлса, янги даврда 147 талабаимиз нуфузли халқаро таловларда голий ва лауреат бўлиб қайтиди. Республика ва вилоят театрлари Миср, Исроил, Германия, Франция, Голландия, Буюқ Британия, АҚШ, Россия, Қозғистон саҳналарида ўз санъатларини намойиш этиб олқишларга сазовор бўлмоқдалар.

Бебаҳо маданий меросимиз энг мўътабар музейларда хорихликлар эътиборига ҳавола этилаётти. Халқ амалий санъати дурдоналари, музейларимизнинг нобўз экспонатлари дунёнинг энг ривожланган давлатлари АҚШ, Германия, Буюқ Британия, Италия, Франция намойиш залларида маданият илҳомдларига ҳавола этилмоқда.

Янги аср, янги давр маданият ходимларидан ҳам янгича фикрлашни, ижодий изланишни талаб этмоқда. Ишга ана шундай янгича ёндашишни 2003 йил режаларимиз марказига қўйганмиз.

Энг аввало, бадиий жамоалар умумхалқ байрами — Наврўзга тайёргарлик ишларини авж олдириб борганлигини таъкидлаш зарур. Тошкентдаги, вилоят марказларидаги байрам томошалари

дастурларида республикаимизда 2003 йили «Обод маҳалла йили» деб эълон қилинганлиги марказий ўринни эгаллаши шубҳасиз. Ҳар галгидек, халқимизнинг жуда бой ижоди — фольклор ва этнографик куйлар, кўшиқлар, рақсларга кенг мурожаат этилади. Мустақилликнинг 12 йиллиги байрами арасида анъанавий «Шарқ тароналари» халқаро фестивали ҳам бўлиб ўтади. Маданий ҳаётимиздаги бу катта тадбирга тайёргарлик ишлари бошланиб кетган.

Умуман, биз мумтоз куй ва кўшиқларни кенгроқ тарғиб этишга эътиборни қўяётганимизнинг зарур. Шу мақсадда вазирлик халқ қалбининг тўридан ўрин олган энг яхши асарлар видео ва аудио нуусоабати кўяйтириб, илҳомдларга етказишни кўзламоқда.

Янги йил режаларимизда «Ўзбекистон кўшиқ байрами», «Шарқ тароналари» IV Халқаро мусиқа фестивали, замонавий мусиқа фестивали, фольклор ва этнографик жамоалар, аскиячилар, бахши-оқиналар, «Алла» республика кўрик танловларини ўтказиш ҳам ўз аксини топган.

2003 йили Абдуллохик Гиждувоний таваллуд топганининг 900 йиллиги кенг нишонланади. Ушбу сана муносабати билан маданий ёдролликларни сақлаш бош бошқарманинг уста ва таъмирловчилари Бухородаги тарихий обидаларни таъмирлаш бўйича кенг қўламли ишларга киришмоқдалар.

Кейинги вақтда театрларимиз, айниқса, вилоятлардаги театрларимиз фаолияти, уларнинг репертуари, актёрлар маҳорати муаммолари ҳақида кўп гапирилмоқда. «Ўзбектеатр» бирлашмаси мутахассислари, театршунослар томонидан барча театрларнинг моддий-техник неғизин, ижодий труппалари шаклланиши, бошқа масалалар жойларда ҳар тарафлама ўрганилиб, чуқур таҳлил этиб чиқилди.

Шунингдек, вазирлик буюртмаси асосида А. Қодирий номидаги Маданият институти социология кафедраси томонидан томошабинлар ўртасида театрлар фаолиятига оид суров ўтказилди.

Ушбу таҳлиллар театрлар фаолиятини тубдан ўзгартриш талаб этилаётганлигини кўрсатмоқда. Бу йўналишида биз Ёзувчилар, Бастакорлар уюшмалари, маҳаллий ҳокимият идоралари билан ҳамкорликда иш олиб боришни режаллаб қўйганмиз.

Маънавий-маданий тарбия ишлари кўплаб вазирилик ва идоралар, жамоатчилик ташкилотларининг саяё-ҳаракатларини мувофиқлаштириши, янгона мақсад сари йўналтирилган дастур асосида фаолият олиб боришни талаб этмоқда.

Шунинг учун бугуннинг ўзида биз Олий ва ўрта махсус, Халқ таълими, Мудофаа, Ички ишлар вазириликлари, «Маҳалла» жамғармаси, «Қамолот» ижтимоий ҳаракати билан ҳамкорлик ўрнатиб, биргаликдаги тадбирларимиз режаларини ишлаб чиқмоқдамиз.

2003 йили кутубхоналар фаолиятини жонланттириш, олий ва ўрта махсус ўқув юрталаримизда мутахассислар тайёрлашни тақомиллаштириш, маданият соҳасида халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлашни, бошқа кўпгина тадбирларни режаллаганмиз. Уларни бажариш учун амалий ишлар ҳам бошлаб юборилган.

Бинобарин, ўй-фикрларимиз, туйғуларимизда яшаётган, амалда руёбга чиқарилаётган ишларимизнинг моҳияти ҳам янги аср кишини маданиятини шакллантиришда иборатдир.

КЎКЛАМ НАҲАСИ Наврўз байрами тараддуди

тадилан, кўклам суруридан дарак бергули даражада илиқ.
Об-ҳаво одамларда қайфият пайдо қилади, деб беҳуда айтмайди. Бугундан деҳқон даласининг, механизатор машиналарининг ташвиши билан банд бўла бошлагани аён. Чунки баҳор ҳавоси дашту дала, қир-адирларни уйғота бошладди. Шодиёналарга бой бўлса ҳадемай ўзининг файзу таровати билан ташриф буюражак. Демак, Наврўз келажак!

Бу алоҳида тантана — бошқа байрамлардан ўта қадимийлиги ва миллийлиги билан улугворлик касб этган умумхалқ аёми. Шу боисдан ҳам унга ҳозирлик қўриш кенг қўламли ташкилий ишларни пухта режаллаштириб олишни тақозо этади. Шу муносабат билан Вазирлар Маҳкамасида Наврўз байрамига тайёргарлик қўриш ва уни ўтказиш бўйича республика комиссиясининг мажлисида тегишли вазир-

ларимиз, Ватанимиздаги барқарор тинчлик, мамлакат тараққийоти, турмушимиз фаровонлиги йўлида амалга оширилаётган жамки ишлар Наврўз шодиёналарида ўз аксини топади. Оламни яшарттирадиган, янгилайдиган баҳор янглиг дилларда севинч ва яшаш иштиёқини жўш урирадиган бу байрамда халқимизнинг қадим-қадимдан эъзозланиб келаётган миллий қадриятлари, удув ва анъаналари, ҳаётимизда ўз кўрсатган янгиликларини ранг-баранг бадиий дастурларда ўз аксини топади.

Албатта, Наврўз тантаналари пойтахтимиздаги ўша кўни байрамона либосга буркнланиган Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий боғида бўлиб ўтади. Ва албатта улуг шоириимизнинг сагтрлари яна бир бор тилларда жаранглайди:

Ҳар тунинг қалр ўлубон,
Ҳар кунинг ўласун Наврўз.
Айни пайтда Миллий боғда на-

тилаётган улкан эътибор ҳам Наврўз тантаналарида ўзининг ёрқин ифодасини топади.

Пойтахтдан бошланадиган байрам шодиёналари юртимизнинг барча шаҳар ва қишлоқларида давом этади. Улуғ айём кунлари арафасида кам таъминланган, серфаранд оилалар, ёши улуг кишилар, меҳнат фахрийлари ҳолидан хабар олиш, уларга яқиндан қўмақлаштишга алоҳида эътибор қаратилиши лозимлиги мажлисда таъкидлаб ўтилди. Шунингдек, мажлисда Самарқанд шаҳрида ўталган «Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестивалига тайёргарлик қўриш ва уни ўтказиш хусусида сўз борди. Жорий йил Истиқлол байрами арафасида ушбу мусиқа фестивали мамлакатимизда туртинчи марта ўтказилади.

Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов иштирок этди.

Собир УНАР ҶАВАНДОЗНИНГ ОРИ

«Схул обод маҳалла хусусида уйлр»
Кун буйи кўшиқ айтган бечора қўшиқчям охирида бир айтган кўшигини йигирма марта такрор айтаберди, кун буйи қилпилаб уйнаган уйнинг кўшари кўмирламай қолган. Фақат қошини ўйнатди ва кўрагини силкитди. Яскам-дўкам столда қолган, ҳамон кетгани келмаётган меҳмонларнинг чўнтагида пулиям қолган, шу боис янги келган меҳмонларни турткилагани-турткилаган...

2-бетда

Абдуқодир ҲАЙИТМЕТОВ:

...кўпчилик мумтоз шoirларимизнинг асарлари 10-15 йилдан бери қайта нашр этилган эмас. Шу билан бирга, ўша шoirларнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида янги-янги кашф этилган материаллар асосида янги талқинлар, янги илмий-тадиқотлар майдонга келиши керак.

3-бетда

Абдуқомил ИҶДОШЕВ АЛВИДО, ТУЗАМЛИК...

Ҳикоя
Қани мен кўрган Ойсулду янгининг сулувлуги, ибоси? Қани мен Ойсулду янгининг кўзларида кўрган ўт?..

4-бетда

14 январ — Ватан ҳимоячилари кун

ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ

Жалолитдин Мангуберди, Амир Темур сингари буюқ саркардаларимизнинг шон-шавкати, жасорат ва мардликлари озод Ўзбекистоннинг бугунги Ватан ҳимоячилари учун ҳам бебаҳо меросдир. Олий Мажлис иккинчи ҳақиқий 9 сессиясида Президентимиз таъкидлаганидек, «Бугунги кунда Куролли Кучларимизнинг давлат қурлиши тизимидаги роли, сарҳаларимиз дахлизлиги, мамлакатимизнинг худудий яхлитлигини таъминлашдаги ўрни ва аҳамияти ортиб бормоқда».

Дарҳақиқат, шундай. Бундай шарафли нуфузга эришишда армия билан халқнинг бирлиги, жиқлиги катта аҳамият касб этди ва шундай бўлмоқда.
Олий Мажлис иккинчи ҳақиқий 9-сессиясида кўтарилган масалалар асосида Мулофаа вазир-

лиги таркибида Давлат ва жамоат ташкилотлари билан ишлаш бошқармаси ташкил этилди. Бундан қўзланган бош мақсад — армия ва халқни янада бир-бирга яқинлаштириш, аскарларимизни миллий анъаналар ва қадриятлар асосида тарбиялаш, улар онгини миллий руҳ, миллий мафкура билан бойитишдан иборат.

Бу каби масалаларни муайян тартибда мунтазам равишда тақомиллаштириб бориш учун Мулофаа вазирлиги билан Ёзувчилар уюшмаси ўртасида йиллик ҳамкорлик режалари белгиланди. Бунга қўра, Ёзувчилар уюшмаси аъзолари бўлган ижодкорлардан бир неча гуруҳи вилоятларимизда бўлиб, ҳарбий қисм ва бўлинмаларида ижодий ўрашувлар ўтказишди.

Хусусан, ўтган ҳафта Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азим ва

алиб Қўқор Норқобил иштирокида гуруҳ Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятларида ҳарбий хизматчилар, аскарлар билан ўрашувлар ўтказишди. Шундай анжуманлар Чирчиқда Ўзбекистон халқ шоири Нормурод Нарзуллаев, ижодкорлар Музаффар Аҳмад, Шўҳрат Ориф иштирокида ҳам бўлди.

Ижодкорлар ва санъаткорларнинг Ватан ҳимоячилари билан ижодий ўрашувлари қизгин давом этмоқда. Шоирларнинг Ватан, Озодлик, мардлик, ватанпарварлик, миллий гуруҳ ҳақидаги шеърларини санъаткорларнинг Ватан мадҳини ифодаловчи куй-қўшиқлари аскарларимизга манзур бўлмоқда. Кеча Ангрэнда бўлган шундай тадбирларда таниқли шоир Азим Суён ва алиб Собир Унар иштирок этишди. Бугун эса Сирдарёда Эшқобил Шукур, Сафар Оллоёр ва бошқа шоирлар иштирокида аскарлар ҳузурда шундай ижодий мулоқотлар давом этмоқда.

Шунингдек, вазирлик буюртмаси асосида А. Қодирий номидаги Маданият институти социология кафедраси томонидан томошабинлар ўртасида театрлар фаолиятига оид суров ўтказилди.

Ушбу таҳлиллар театрлар фаолиятини тубдан ўзгартриш талаб этилаётганлигини кўрсатмоқда. Бу йўналишида биз Ёзувчилар, Бастакорлар уюшмалари, маҳаллий ҳокимият идоралари билан ҳамкорликда иш олиб боришни режаллаб қўйганмиз.

Маънавий-маданий тарбия ишлари кўплаб вазирилик ва идоралар, жамоатчилик ташкилотларининг саяё-ҳаракатларини мувофиқлаштириши, янгона мақсад сари йўналтирилган дастур асосида фаолият олиб боришни талаб этмоқда.

Шунинг учун бугуннинг ўзида биз Олий ва ўрта махсус, Халқ таълими, Мудофаа, Ички ишлар вазириликлари, «Маҳалла» жамғармаси, «Қамолот» ижтимоий ҳаракати билан ҳамкорлик ўрнатиб, биргаликдаги тадбирларимиз режаларини ишлаб чиқмоқдамиз.

2003 йили кутубхоналар фаолиятини жонланттириш, олий ва ўрта махсус ўқув юрталаримизда мутахассислар тайёрлашни тақомиллаштириш, маданият соҳасида халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлашни, бошқа кўпгина тадбирларни режаллаганмиз. Уларни бажариш учун амалий ишлар ҳам бошлаб юборилган.

Бинобарин, ўй-фикрларимиз, туйғуларимизда яшаётган, амалда руёбга чиқарилаётган ишларимизнинг моҳияти ҳам янги аср кишини маданиятини шакллантиришда иборатдир.

ПОЙТАХТ

ТЕАТРЛАРИДА

ДАСТУРЛАРИ

5-бетда

ДИҚҚАТ: ТАНЛОВ!

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси билан Ўзбекистон Телерадиокомпанияси замонамиз қахрамонлари ҳақидаги энг яхши насрий асар (роман, қисса) ва телесериал учун танлов эълон қилади. Танловга адабий-бадиий журналларда босилган ёки алоҳида китоб ҳолида чиққан роман ва қиссалар, телесериал сценарийлари 2003 йилнинг 4 июлига қадар Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида қабул этилади.

Танловда голий деб топилган асарлар ва улар муаллифларининг номлари Ўзбекистон давлат Мустақиллигининг 12 йиллик байрами арафасида эълон қилинади.

Ғолибларга пул мукофотлари белгиланган:

Энг яхши насрий асар (роман, қисса) учун — 200 минг сўм;
Энг яхши телесериал сценарийси учун — 200 минг сўм.

ТАШКИЛИЙ КЎМИТА

Сеvara НАЗАРХОН: АСР МАНБАДАН УЗИЛМАЙДИК

Шу билан бирга, бу каби эътиборлар зиммамга катта масъулият юклайди.

Бир неча янги кўшиқлар яратдим. Айниқса, Бобур Бобомуроднинг «Ватан бу» номи шеърига ётган кўшигим, назаримда, ёмон бўлмади.

Швейцария, Япония каби чет мамлакатларда ўзбек эстрадаларини муносиб тақдим этишга ҳаракат қилдим. Эстония давлат опера уюшмасида эстониялик санъаткорлар билан композитор Питер Вахининг «Грин Тара» кантатасини ижро этишим хонанда сифатида имкониятларимни синаб қўришда катта аҳамиятга эга бўлди. Уйлабманки, санъат китобининг дастлабки саҳифаларини биттаётган мен каби ёш ижрочи учун булар жуда катта гап.

— Янги йилдан қандай ундириниб бор? Ижодий режалар қандай?
— Инсон нафақат янги йил, балки ҳар бир кундан ҳам эзулик, яхшилик ва янгилик кутиб яшай-

ди. Менин ва мен каби ўзбек миллий эстрадаси ривожига нимадир қўшишни ният қилган ижрочиларнинг асосий вазифаси — яхши кўшиқ яратиш. Аммо ана шу яхши кўшиқнинг ижод қилиш осон жараён эмас, десам янглик бўлмас керак. Тинимсиз изланиш, ўрганиш ва яратиш зарур. Айниқса, ҳозир жонли ижрога катта эътибор берилётган бир пайтда хонандаларнинг масъулияти янада кучайди.

Анчадан бунён Бастакорлар уюшмаси билан жиддий ҳамкорлик қилиб келаман. Уюшма раиси, композитор Рустам Абдуллаев мендан зарур маслаҳатларини аямайди. Бу йил ҳам шу ҳамкорликни давом эттирмакчиман.

Ҳар қандай куйнинг, ҳатто замонавий эстрадаларнинг асл манбаи халқ куйлари, мумтоз халқ мусиқасидир. Илдизи ана шу манбаларга бориб туташмаган мусиқа ҳеч қачон миллий бўлмайди. Шу сабабли ўзбек халқ мусиқа меросини

Янги йил танловлари

ва мухлисларимга янги йилда бахт, соғлиқ ва омад тилайман.
Гулчехра УМАРОВА сўхбатлашди.

Хўш, бу улуг йўл Ўзбекистон учун қандай имкониятлар очилди?

Авалло, бу йўл Ўзбекистоннинг ақсарият вилоятлари бўлиб, яъни унинг шимолидан шарқига қадар бутун мамлакат худудини кесиб ўтади. 2010 йилга қадар Андижон — Тошкент — Нукус — Кўнғирот оралиғига узунлиги 1422 километрли ташкил этилган трасса жаҳон андозаларига мувофиқ тарзда қурилиб, тўлиқ фойдаланишга топширилади. Фарғона vodiysi, Тошкент, Сирдарё, Жиззах, Самарқанд, Навоий, Бухоро, Хоразм вилоятларидан ўтиб, Қорақалпоғистонни туташиратадиган бу трассанинг Қамчиқ доғидан ўтайдиган қисми бугун ўзининг асл қиёфасини олганга ҳаммамиз гувоҳимиз. Эндиликда янги халқроқ трассанинг бошқа қисмлари қурилиши ҳам жонланмоқда.

Айни кунларда Кўнғиротдаги йўлсозлик бошқармасининг бўғинкорлари 400 километрлик Кўнғирот — Бейнон йўлининг ўттиз километрлик қисмида иш олиб боришмоқда. Ҳар кун Ўзбекистон ва Қозоғистон республикалари чегарасига яқин жойдаги «Қорақалпоғистон» темир йўл бекатига Қоратов конидан қирқаллик вагон қум-шағал келтирилмоқда. Янги йўл қурилишида қирққа ақин турли хил техникалар, олтинидан ортик йўлсозлар ишламоқда.

Қозоғистонлик йўлсозлар эса чегаранинг у томонида «Оқжигит» станцияси атрофида шу йўлнинг давомини қурмоқдалар. Бу йўллар бираштирилганда, Европа — Осиё трансконтинентал автомагистрალი ўзининг ҳақиқий қиёфасига эга бўлади. Ҳозир эса қишнинг қаттиқ совиғи, ёққан қалин қорларга қарамай қишларни бир-бирига туташтирувчи халқро йўл қурилиши тўхтовсиз олиб боришмоқда.

Ишбу Зарип Жоматовни суҳбатга тортамиз. У асли Беруний шаҳрида туғилиб ўсган. Умрининг кўп йиллари бунёдкорликка, йўлсозлик қурилишлари ва бағишлаган. Ўз касбининг моҳир билдирми бўлиш билан бирга, у касбдошларини улуг ишга даъват этиб, узоқ йўлларни яқин қилаётгани, савоб ишлари билан элнинг раҳматига сазовор бўлаётганидан фахрланади. Ана шу фахр ҳиссини бошқаларга ҳам юқтира оладиган ширтабиат қурувчи билан суҳбатлашмиш жуда мароқли. Бироқ унинг ишлари кўп. Бир ёқда темир йўл орқали пайдар-пай келиб турган қум-шағалнинг ўз вақтида тушириб олинишини ташкил этиш керак. Чунки вагонлар бекатда мудатидан кўп туриб қолмаслиги зарур. Бу жойдаги тоғ-тоғ қум-шағал ҳам пешма-пеш Устюрт чўллари узра поёндоз янгилик тушалаётган трассага ташилиши керак. Эҳ-ҳе, бу қум-шағални олдиндан сув сепилиб шибданларча ва зичланган йўл қатлами устига ёйиш, текислаш, барча ишларни лойихада кўрсатилганидек зарур зичликда амалга оширилишини ташкил этиш, назорат қилиш осонмас. Аввало, ҳар қандай йўл қурилишининг катта масъуля-

ти бор. Қолаверса, бу йўлнинг аҳамияти жуда катта. Бир пайлар боболаримизнинг қаровлиги ўтиб турган, бир манзилдан иккинчисига етгунча ойлаб вақти йўлда кечган Устюртга бугун йўлсозларнинг қадами теккан экан, улар ўз ишларининг мангуликка дахлдор эканлигини, бу йўллар мамлакатлар ва халқларини бир-бирига боғловчи ўзига хос дўстлик

Европа — Осиё трансконтинентал автомагистрალი қурилишида

чи транспортлар темирйўл ёқалаб, оддий тупроқ йўллардан фойдаланиб олиш манзилларга бориб келишмоқда. Бу ҳолнинг катта қийинчилик туғдириши эса барчага аён. Кўпчилик ҳайдовчилар Устюрт узра ўзларига қўлай йўл қидириб, кўпинча адашиб кетадилар. Саратон жазираси ва қишнинг қаҳратон совуқларида адашиб кетганларнинг аҳволи нима билан тугаши эса тушунарли. Кумли йўллардан ўта олмай, манзилни топа олмай саҳрода қолиб кетганларнинг ҳаёт билан видолашиш ҳоллари ҳам юз бериб туради. Устюрт йўл ҳаракати хавфсизлиги бўйича катта назоратчи, милиция майори Қўйчбой Аянқулловнинг гувоҳлик беришича, икки йил муқаддам Тольятти шаҳридан янги «Жигули» машиналарини олиб қайтаётган тожикistonлик фуқаролардан бири

УСТЮРТ УЗРА ЙЎЛ

Европа — Осиё трансконтинентал автомагистрალიнинг катта қисми бизнинг мамлакатимиздан ўтади. Бу йўлнинг дастлабки босқичи Муस्ताқиллигимизнинг илк йилларидаёқ қурила бошлаган эди. Қамчиқ доғиданги тунеллар ва айриқ йўлсозлик ишларининг битказилиши катта воқеа бўлди. Фарғона vodiysi ни мамлакат пойтахти билан боғловчи янги Буюк Ипақ йўлининг ана шу қисми бугун кўпчилигининг узогини яқин қилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 18 август қаро-

рига асосан эндиликда Европа — Осиё автомагистрალიнинг бошқа қисмларида ҳам йўллар қурилиши жадал давом этмоқда. Утган йилнинг охирида Устюрт чўлларида қурилиш бошланган Кўнғирот — Бейнон (Қозоғистон) йўли ана шу улуг қарор йўлининг давомидир. У умумий узунлиги ўн миң километрдан ошадиган Хитой ва Марказий Осиё мамлакатларини Россия орқали ГАРбий Европа давлатлари билан боғлайдиган қишқалараро автомагистрალიнинг муҳим қисми бўлади.

ришталари бўлиб қолишини унутиб бўладими?

Йўл қурилишида булдозерлар, автогрейдерлар, скреперлар, экскаваторлар, зичлаш механизмлари, юклагичлар трассанинг 12,4 метр эндиликдаги бир қанотини бунёд этмоқда. Улар бу катта қурилишга мамлакатнинг турли йўлсозлик ташкилотларидан жалб этилган. Зарип Жоматов моҳир йўлсозларнинг номини тилга оларкан, Қайипназар Оролбоев, Турғунбой Мусаев, Богдон Айтқўжаев, Мурод Бердиқуловларнинг ишидан манмулигини айтиди. Темир йўл вагонларини «ЛИБНЕР» юклагичига шағалларни тушириб ағдарма машиналарга юклаётган Изенбой Боймурзаев, экскаваторчи Тинитбой Раҳмонбердиев, кум-

шерикларини назардан қочириб, олтинчи-етмиш километр бошқа томонга адашиб кетиб қолади. Оқибатда у сувсиз қолиб, ҳалок бўлади. Шериклари уни кеч топишади.

Иккинчидан, йўл назорининг айтишича, шу чоққача автомагистрал Утмаганлиги сабабли Устюртда тупроқ йўллар беҳад даражада кўпайиб, чўлининг экологиясига ҳалдан зиёд зарар етказётган экан. Чунки кўп тоннали оғир машиналар утган жойларнинг тупроқ қатламлари кўчиб, қишнинг эсин тўзиб ётади. Бу жойларда ҳам, машиналарнинг бетартиб изларидан зичланиб тақирга айланган жойларда ҳам ўтлар ўсамайди. Бундай ҳоллар серуном яйловларнинг яйдоқлигини кетишига олиб келётган экан.

Биз Устюртдаги янги йўл қурилиши билан танишган кунимиз шу чоққача — ҳам чўл экологиясини бузаётган, ҳам тупроқли йўллардан минг азоб билан ўтиб қийналиб юрган автотранспортларнинг ҳали битмаган бўлса-да, кум-шағал тўкилиб, текисланган трассадан жон деб қатнаётганининг гувоҳи бўлдик.

— Энди ўз йўлимизга ҳам эҳтиёт бўламиз. Унинг аҳамияти тенгсиз, ҳеч нарса билан баҳолаб бўлмайди, — дейди «Қорақалпоғистон» қўрғони фуқаролар йиғини раисаси Нурсулв Сансенова. — Бу йўл қурилишининг ташаббускори бўлган юртбошимизга минг раҳмат.

Бундай қалб сузларини Устюрт чўлларининг қийин шароитларида яшаётган, ишлаётган, газ трассаларимиз, компрессор станцияларимизга хизмат кўрсатаётган, чўлининг бепоён кенгликларига нефть ва газ конларини қидириб бургиллаш ишларини олиб бораётган, барча замонадошларимиздан эшитиш, уларнинг қувончларига шерик бўлиш нақадар фараҳли эди.

Пирмат ШЕРМУҲАММЕДОВ, Мурод АБДУЛЛАЕВ

ри, тўй қиладиган ҳам ўзларини, лекин умуман тартиб йўқ. Тошкентда наҳорда ё тушда бериладиган ош бу тўйдан

ҲАЛИМА НОСИРОВА

Миллий маданиятимиз ва санъатимиз оғир жудолликка учради. Ўзбек театри ва кўшиқчилик санъатининг буюк намояндаси, Ўзбекистон халқ артисти, Давлат мукофотлари соҳиби Халима Носирова 2003 йил 2 январ куни 90 ёшида вафот этди.

Халима Носирова ўзбек миллий операсининг асосчиларидан бири, ноёб овози билан «ўзбек булбули» деган юксак шурҳатга сазовор бўлган, маданиятимиз доврғини бутун дунёга таранум этган, ўзининг бетакор ижрочилиги мактабини яратган улуг санъаткор эди.

Халима Носирова 1913 йили Фарғона вилоятининг Қўқон шаҳрида туғилди. У 1924 — 27 йиллари Боку театр техникумида, 1934—37 йиллари Москва давлат консерваторияси қошидаги ўзбек опера студиясида таълим олди. Ижодий фаолиятини 1927 йилда ўзбек давлат Намуна сайёр труппаси (ҳозирги Ўзбек Миллий академик драма театри)да актриса сифатида бошлади. 1929 — 39 йиллари ўзбек давлат мусидали театри, 1939 йилдан эътиборан эса Алишер Навоий номидаги ўзбек давлат академик опера ва балет катта театрида меҳнат қилди.

Халима Носированинг мусикали драма театри соҳасидаги улкан хизматлари миллий опера ижрочилигининг шаклланишида бекиёс аҳамияти касб этди. У жаҳон мумтоз опералари билан бир қаторда ўзбек композиторлари асарлари асосида сахналаштирилган спектаклларда ҳам кўпларанг-баранг образлар яратиб, халқимиз олқишига сазовор бўлди. Санъаткор талқинидаги Ширин ва Лайли, Зухра ва Гулсара, Дилором ва Ойхон каби ёрқин образлар бадиий

И.КАРИМОВ, Э.ХАЛИЛОВ, Ҳ.СУЛТОНОВ, Х.КАРМОНОВ, Т.ХУДАЙБЕРГЕНОВ, Х.СУЛТОНОВ, Б.КУРБОНОВ, А.ОРИПОВ, Р.АБДУЛЛАЕВ, С.КОБУЛОВА, Г.ИЗМАЙЛОВА, М.РАЗЗОҚОВА

ХАЛҚИМИЗНИНГ ИФТИХОРИ ЭДИ

Уйимизнинг бир бурчи хувиллаб қоладиган бўлди — давримизнинг буюк санъаткорларидан бири Халима Носирова бу дунёдаги умр йўлини хотималаб, боқий дунёга риҳлат қилди. Бир вақтлар атоқли рус файласуфи ва мунаққиди Чернишевский санъат турларини таснифлар экан, хонандаликни санъат қаторига киритмаган эди. Лекин йўлайликки, бу одам Халима Носированинг қўйлагани локал бир марта эшитган бўлганда, бу фикрдан қайтар ва унинг қошида юз қарра таваб-тазаррулар қиларди. Ҳеч қандай мулолағаси айтиш мумкинки, Халима хоним кўшиқ айтганда, Ўзбекистон боллариди ҳамма булбуллар жим турарди. Унинг овози ниҳоятда ўткир, жозибали ва ширдор эди. У қўшиқ бошлаши билан юракларда аланачуқ ёқимли титроқ турар, сиз ўзиниғ билмаган ҳолда бениҳоя сеҳрли, бениҳоя латофатли бошқа бир оламга кўчиб ўтганингизни билмай қолардингиз. Халима Носирова буюк бир ҳазинадон эди — унинг қалбига ўзбек халқининг асллар мобайнида яратган мумтоз кўшиқлари, термалари, лаларлари сақланган ва у ҳар гал саҳнага чиққанда ёки одамлар даврасида қўйлаганда бу бойликни сахийлик билан ҳаммага улашаварди. Менинча, мен тенги авлоднинг санъатга, мумтоз кўшиқларимизга муносабатимизни шакллантиришда, қолаверса, умумий маданий сувиятимизни тарбиялашда Халима опанинг таъсири беқиёс бўлган. Истанангиз, Халима опанинг санъати авж пардаларга кўтариладиган, у ҳар қандай тўсиқлар ва таққирларга қарамай, мафқуравий фақсларни қўшиқ билан парчалаб, ўзбекистон қалбига миллий гурурни уйғота олган эди. «Сеғоҳ»лар, «Дугоҳ»лар ва «Қоразор»лар ва яна юзлаб бошқа кўшиқлар бу борадаги миллий бойлигимизни жуда нодир ва ноёб эканини дунёга танитди.

Менинча, халқимизнинг уйғонишида, миллий тўйгуларининг шаклланишида Абдулла Қодирий, Ойбек, Фафур Гуломларнинг адабиётдаги хизмати қанча улуг бўлса, Халима Носированинг санъатдаги хизматлари ҳам шунчаллик беқиёсдир. Шунинг учун Халима опа менинг назаримда фақат санъаткоргина бўлиб эмас, санъаткордан улугроқ ва каттароқ сиймо бўлиб гавдаланади.

Халима опа, бир қараганда, беармон яшаб ўтди — у ҳамма мукофотлар-у унвоиларга сазовор бўлди, халқ қалбининг тўридан жой олди. Лекин шундай бўлса-да, унинг истеъдоди шу қадар кўп қиррალი эдики, ўз даврида уларнинг ҳамма томонлари очилиб, намоён бўлиб улғургани йўқ. Халима опа — ўзи дурустгина шоира ва шеърят илҳомини эди. У киши билан суҳбатлашсангиз, мумтоз шоирларимизнинг эди, Чўлпон-у Ҳамид Олимжон, Ойбек-у Фафур Гулом каби шоирларнинг шеърларини ёддан ўқиб, шеърлар унинг қалбидан шафқоф ва тиник булоқ сувидай оқиб чиқиб, сизнинг ҳам шеърят ташначилигини қондирар эди. Санъат дунёси зоҳиран ҳар қанча ялтироқ ва жозибадор кўринмасин, унинг ҳам ўз мурақаблиги, сувости оқимлари, хатарли ўпқонлари, кишини майиб қиладиган ўқир-чўқирлари бўлади. Халима опа ҳам шу мурақаб муҳитда яшаб ўлғайди, лекин ҳеч қачон ўзининг юксак инсоний сифатларини, ҳаққўйлигини, адолатпарварлигини йўқотиб қўймади. Агар Халима опадан кундалиқлар ёхуд хотиралар қолган бўлса, улар бу ёрқин инсоннинг қиёфасини тўлароқ тасаввур қилишимизга ёрдам берарди.

Ҳа, нафақат санъатимиз, балки халқимиз, биз — ҳаммамиз жуда оғир жудолликка учрадик — ўзбеки ўзбек қилган, унинг доврғини дунёга йитган забардаст инсондан айрилдик. Унинг хотираси қалбимизда абадий яшайди.

Озод ШАРАФИДДИНОВ

услида иш олиб бораётган бу йўлсозлар учун иссиқ жой ва оғир ташкил этилган. Техникаларнинг ишга соэлиги доимий назоратда.

Шуни айтиш керакки, ҳозирга қадар Устюрт чўлларида автомагистрал ўтмаган эди. Мажбур темир йўл эса ягона транспорт артерияси сифатида хизмат кўрсатиб келмоқда. Бироқ ҳар бир йўлнинг ўз қўлайлиги бор. Темир йўл ҳар қанча муҳим бўлмасин, у асло автомагистрал ўрнини, автомагистрал эса темир йўлнинг ўрнини боса олмайди. Бугун жаҳон денгизлариға чиқиш учун уларнинг ҳар иккиси ҳам керак. Шу чоққача Ўзбекистон ва Қозоғистоннинг Устюрт чўллари орқали Шимол ва Европага қатнов-

шари ҳаммамизга қўйиб берилди. Бундай ҳоллар серуном яйловларнинг яйдоқлигини кетишига олиб келётган экан.

Бундай қалб сузларини Устюрт чўлларининг қийин шароитларида яшаётган, ишлаётган, газ трассаларимиз, компрессор станцияларимизга хизмат кўрсатаётган, чўлининг бепоён кенгликларига нефть ва газ конларини қидириб бургиллаш ишларини олиб бораётган, барча замонадошларимиздан эшитиш, уларнинг қувончларига шерик бўлиш нақадар фараҳли эди.

Пирмат ШЕРМУҲАММЕДОВ, Мурод АБДУЛЛАЕВ

Бош қомусимиз — Конституция қабул қилинган кунда Президентимиз томонидан кейинги йилни аташ одатий тусга кирди. Наинки одат, балки халқ руҳан шунинг кутадиган даражага келди. Биз ҳам баъзи фикри яқин дўстлар кейинги йилни ўзимизча атаб кўрдик. Беш-олтита ном топан ҳам бўлдик. Аммо Президентимиз бошқа номини айтдилар. Мум тилшадик. Ҳатто баъзи атамаларимиз бақчаналигидан уялдик... Ҳаётий заруриятлар кўпроқ юртбошимизга аён эканига тан бердик ва, энг муҳими, заковатига тасанно айтдик.

Собир УНАР

ЧАВАНДОЗНИНГ ОРИ

ёхуд обод маҳалла хусусида ўйлар

Умуман, ўзини-ўзи бошқариш тизимидаги «маҳалла» деган халқ ҳозирги замон дунёси учун тамом янги нарса. Яъни у фақат Ўзбекистондагина мавжуд. Аммо пировард мақсад — давлат ўз ҳуқуқларини тобора жамиятга узата борар, яъни кучли давлатдан кучли жамият сари бораркан, маҳалла асосий субъектлардан бўлиб қолади. Ўзбекининг ўзига хос феълиятлари, одатлари, қўнемалари асосида барпо бўлган ўзини-ўзи бошқарувчи янги орган бу. Бирор чет эллик меҳмонга «хашар», «оқсоқоллик», «лафаз», «орин» каби тушунчаларни аниқлашганда бу шунтиришга тўғри келади. Шу туфайли ҳам ўзини бошқара олиш қувватига эга бўлган бизим дунёда ягона институт эканига бошқаларда қизиқиш катта. Бу улуг учун галати ҳодисадир. Маҳалла ҳозирги пайтада бир халқдаги таассурот уйғотганда. Аммо у бора-бора жамиятнинг кучини ташкил этиши лозим. Ана, жўн мисол. Ҳеч бир маҳалланинг азоси бўлмаган мамлакат фуқароси борми — йўқ. Демак, ҳар бир фуқаро шу маҳалланинг иссиқ-сувуғидан, бўлаётган иш ва воқеалардан ҳабардор бўлишига, умум бажариши лозим бўлган ишларга маҳалла жалб этса, қатнашишга маъсул.

Шундай қилиб, маҳалланинг қай даражада ободлиги ундаги фуқаролар ахлоқи ва маънавияти қандай эканлиги билан ўлчанади. Кейинги вақтларда тўй ва маросимлардаги дабдаба, зураки, кўжақурсинга қилинаётган чаким, харажатлар хусусида ҳаммақабларимиз телевидение, радио ва газета-ларда кўп танқидий қишқилар қилиниши. Бу тўғри иш. Ҳатто то у қутилган самарани бермагунча муттасил давом эттириш лозим. Аммо бари бир қалаванинг учиб бориб маҳаллага ва ҳар биримизга тақалади. Шу гапларни ўзимиз баралла тарғиб қиламиз-у, ўзимизга келганда, «диндан чиқсанг ҳам элдан чиқма» мақолига бўйсунмиз. Ўзбекистон халқ эъзувичиси Тохир Малиқнинг яқинда «Ўзбекистон овози» газетасидаги «Бидъат нима, хурфот нима?» мақоласида тўғри эътироф этилгани сингари ўзимиз йўлаб топган урф-одат, маросимларнинг қилига айлиниб қолганимиз.

Шу йил ёзда ҳамкишлоғим, бир вақтлар яқин офтобнинг гуриллаган чавандоз бўлган Беркин ака Беккулов спиртли ичимликсиз тўй берди. Бирйўла икки келин тушириди ва тўй бошланмасдан бир ой бурун «Мен дастурхонга хоҳлаган таомимни қўяман, лекин бир грамм ҳам вино, ароқ қўймайман, ана, оғайни, хоҳ-ла» тўйимга бор, хоҳлама, борма», деб эслатиб ҳам қўйди. «Айтаберади-да, бир

нинг қарра афзал. Базм ва ош. Хоҳлаган одамнинг хоҳлаган миқдорда айтасан, шунга қараб ҳисоб-китоб қиласан. Харажат бир марта, чароқ бир марта, тамом шу билан. Бизнинг қишлоқда-чи? Тонналаб гўшт, овқат тарқат, беш юз бутилка ароқ бер — кумга сингган сув янглиқ билинмайди. Чунки тартиб-интизом деган нарса йўқ. Шу боис дастурхонда ҳам барока йўқ. Азонда пиширинган гўштининг қоронғи тушгунча чивин, аридан кўриб ўтирасан, кеча тайёрлаган салатларнинг эртаси кунини кечгача қуриб, бутунлай салатлигини йўқотди. Аммо тўйга кечикиб келган меҳмоннинг дастурхонига нимадир қўйишнинг керак, ахир. Унга нега кеч келдинг, деб маломат қилиб бўлмаса, без умидга чўнтагини қавлаб у юз ё тўрт юз сўм тўна қилиб темир дафтнингга ёдқидиб қўйди. Энди унга ароқ ҳам берасан, мажбурсан. Кун бўйи қўшиқ айтган бечора кўшиқчидан охирида бир айтаган қўшигини йигирма

марта такрор айтаберади, кун бўйи қилилган уйғатган уйғинчининг қўллари қимирламай қолган, фақат қошини уйғатади ва кўрагини сийди қилди. Яқкам-дуқкам столда қолган, ҳамон кетгиси келмаётган меҳмонларнинг чўнтағига пуляям қолмаган, шу боис янги келган меҳмонларни турткилагани-турткилагани дундан тортган хонадон соҳиби ва соҳибалари ўзлари уйғига тушиб бир-бирига пул қистирига бошлайдилар. Уйғинчи уларни юлкялаб тортиб опкетилади. Даврабоши бир меҳмонга сўз беради, у кейфи ошиб ярим соат хонадонни алқаб гапирарди, сўнг тўй эгаси билан бир қўшиқчирик ичгиси келаятганини эълон қилди. Хонадон эгаси бу иззат-хурматдан хурсанд, лекин унинг ҳам кейфи ошиб қолган, яна бир пиёладан сўнг у чўзилиб қолади. Бирор тўй давом этаварди.

Камина бунча тўйга чек

Муҳокама учун тавзу

дан бери бир сойнинг икки қирғоғида бир-бирига бетмабет яшаб келишди. Майли, бу яши. Аммо... Ана шу «аммо»си бор. Тўй қилар бўлсанг, ана шу 400 оиланинг ҳаммасини, боз устига қўшини қишлоқлардан ҳам дўстларнинг қирғоқларини айтишини тўғри келди. Бир новосонинг тўғри етмайди. Чунки тўйда тартиб йўқ. Мисол, бу жойда тўй асосан кундуз кун соат 12 ё 13 га деб айтишади. Лекин меҳмонлар эрталаб соат 7 дан бошлаб келаварди. Тўйга келганлар эрталаб соат 7 дан бошлаб келаварди. Тўйга келганлар эрталаб соат 7 дан бошлаб келаварди. Тўйга келганлар эрталаб соат 7 дан бошлаб келаварди.

Президентимиз обод маҳалла деганда нимани назарда тутганларини кенроқ тушунасак, яши бўларди. Эеро, чиндан ҳам тўғри маънодаги қишқалари топ-тоза, дархат ва гулларига зеб берилган, ҳовли саҳнлари супуриб-сидирилган маҳалла обод дейишга лойиқ. У жойдаги одамлар ҳақида ҳам кишида илҳ таассурот пайдо бўлади. Айтиш жоизки, бундай ўрнак бўларли маҳаллалар кўп. Уларнинг етакчилари, оқсоқолларига бароқалла, дегинг келарди.

Бироқ, кенг маънода маҳаллани маҳалла қиладиган у ердаги доимий истикомат қилувчи одамлар эмасми? Ҳар хил ва ҳар ердан келган одамларнинг бошини қовуштиришининг ўзи бўлмайди. Агар у ерда ўғри ва бузуқлар кўпайган бўлса, у

давоми 4-бетда

КАТТА ҲАЁТИЙ ВАЗИФА

Президентимиз, давлатимиз илм аҳлини қўллаб-қувватламоқда. Утган йили менинг ҳам камтар меҳнатимнинг тақдирланиб мамлакатимизнинг «Буюк хизматлари учун» ордени билан мукофотландим. Бу юксак мукофот мени янги изланишларга, янги тадқиқотлар яратишга илҳомландирди.

биётшуносларидан Шайх Аҳмад ибн Худойдод Тарозийнинг «Фунун ул-балога» («Балоғат илмлари») асарини атрофлича ўрганиб, уни нашлаб тайёрлаш, матнини «Ўзбек тили ва адабиёти» журналада эълон қилишга киришиб бўлди. Журналнинг бу йилги сонларида асарнинг қолган қисмлари босилади.

Шайх Аҳмад Тарозий Улуғбек даврининг энг йирик адабиётшуно олимларидан бўлиб, у адабиёт назариясининг гоят муҳим масалалари бўйича махсус илмий-тадқиқотлар олиб борибди. Бу даврда темурийларнинг сайъ-харажатлари билан фан ва маданиятнинг барча соҳалари ривожланиб, катта ишлар амалга оширилган. Хусусан, Улуғбек даврида Мовароуннаҳрда ўзбек адабиёти ўзининг янги тараққиёт поғонасига кўтарила бошлаган эди...

«УЗИЛГАН БИР КИПРИК...»

Устоз Фафур Фулом шоир ва олим Ориф Икромов ҳамда журналист Курбон Эгамбердиев билан. Қарши, 1964 йил.

Албатта, тарихда кечган ҳодисалар, ёруғ дунёни тарқ этган одамлар тўғрисида сўз айтмоққа бугун ҳамминанг ҳам ҳуқуқи бор. «Шахсий фикр» деймиз, «Нуқтан назар», «Бугуннинг гапи» деб сарлавҳалар қўямиз... Бироқ ўртада истиқола деган тўғру ҳам, андиша деган гаплар ҳам бор-да. Айниқса, катта шахслар, фавқулодда истеъдод эгалари тўғрисида сента сўз беришса, бекхейр «Маънавий ҳаққим борми? Баҳо беришга, уни «оқ», буни «қора» демоқчилик менга ким ҳуқуқ берган?» деган тараддул шаштингдан қайтарди ва ... тўғри қилади! Кейин шу аснода - ўзингни бо-сиб олиб, мулоҳазага толсан.

Тилларда «Оҳ уринг, янги турмуш-чун», Зехи окуркадай оёқ остида...

Фафур Фулом ва унинг авлоди хусусида мулоҳаза юритилганда, бизнингча, бу ижодкорлар таржима ҳолини, усган муҳитини, бир лаҳза бўлсин, ёдан чиқармаслик лозим. Муҳитки, фақат ижтимоий-сиёсий вазият, мафкура таъсиринингизга эмас, балки, уларнинг болалиги, шахсий тақдир билан боғлиқ тафсилотларини ҳам.

Агар эътибор берсак, бу авлод ижодкорларининг аксарияти ХХ аср бошидаги хонавайрон мамлакатнинг ночор оилаларида, «танасидан қон олдирган бемор» (Ҳамза) ҳолига солинган юртда кўз очдилар. Бунинг устига уларнинг мурғак бошига етимлик, айрилик азоблари басма-бас ёғилди.

Фафур Фуломнинг ота-онаси ўлими билан боғлиқ ўқинчларини: Бошимни сувлагга Бир меҳрибон қўл, Бир оғиз ширин сўз Нондек арзанда. Мен одам элим-ку, Инсон фарзанди -

деган маломатларини эслайлик. Бола Абдулла (Қаҳор)нинг ўз юртида «келгинди»-лигию, Усмон Носир саргардонликларини танамиз ва кўнглимиз-ла бир ҳис қилайлик. Мана шу ахлоқда уларнинг бўйнига талсук, кўксига комсомол нишонлари қадалди. Гўё бошларини сизилгучи қўл, истеъдодларининг қадрига етгучи ҳомий топилди. Бу - уларнинг «эгаси» чиққанидан, узатилган қўл асло бош силанг учун эмас, балки бу тилла бошларни исканжада сақлаш учун чўзилгандан далолат эди. Бироқ бу хавфни вақтда ва тўлалигича англаш, ҳис қилиш, унинг оқибатларини олдиндан билишга яроқли тажриба бу ёш кўнглиларда не қилинч?

Чин устозлардан ажратиб олинган истеъдод янги, қудратли «эри» ихтиёрига истасистамас бўйинсунишга мажбур бўлди. Қўлпондек, Фитратдек аввалроқ шақланган ижодкорларини-да «бир хас» ҳолига солаётган бу қўпол куч кутқусига лош бермак айтоққанига осондир:

Қачонки зулмату нур ўрнини олмошадур, Қаро бошимдаги савдо дилмига тирмошадур, Қоним куйрада тапнингнинг алаганаси онадур, Тонгим ёруғи туғим тирадурига чирмошадур, Қўнғил аро зулфинг хаёли тун била тонг...

Истеъдод табияти тўғрисида қадимдан келадиган ҳақиқат Фафур Фулом ижодида яна бир бор ўз таснигини топади. Муҳитнинг оғирлиги, ташқи ва ҳатто ички назоратнинг муттасил таъқибига қарамай, тўғма қудратдан, бетиним тафаккурдан куч олаётган қалам мингйиллик адабиётга янги нафас олиб киради, тинсолларни ўзгартиради, тасаввурни бепеён кенгликларга қорайди.

Ўзбек аёлининг маҳди не-не юксак пардаларда, созларда қуйланган. Гўё унга берилмаган таърифнинг ўзи қолмагандек. Бироқ Фафур Фулом дили, тушунчаси, тасаввурдаги гўзал она заминга бениҳоя яқинлиги, миллатнинг кўзига таниш, кўнглига ошнолиги билан ажралиб тураверди:

Муҳаббат сурмасин қўшни қизига Олиб беролмасдан умрда бир бор Ўзинг ҳасратда ҳатто қўзига Ўргимчак ин қўйган йиғилар ҳам бор...

Киприклар устунига тортилган кўз олмас иларни, висол (висолки, фақат нигоҳ ором-и) умидида белор ошқ кўзларни тасаввур қилинг-а! Бу мулоҳазаларни фақат Фафур Фулом бадиий тафаккури, чин миллий шоир фантазиясига яратди олар эди.

...Орадан йиллар ўтиб, шоир Абдулла Орипов бу машъум ҳодисани ифода этувчи сўзини атоқли отта айлантириди - ОЛОМОН. Лекин оломон руҳининг, унинг ёвуз кучини, томошатадбланига маъсулдан номардларча қочиб табиятини ўзининг «Шум бола» қис-

рашиб, суҳбатлашгани ҳақиқатга У «Латойфи Тарозий» номи билан ҳам машҳур бўлган. «Фунун ул-балога» кўлэмасининг нусхаси тилшуно олимимиз Эргаш Умаровнинг сайъ-харақати билан Ватанимизга келтирилган эди. Бу асарнинг топилиши адабиёт тарихида катта воқеа бўлди. Асар юзасидан тадқиқотлар олиб борилмоқда.

Умуман, ўзбек адабиётшунослигида кўп йўналишларда илмий изланишлар олиб борилаёттир. Бироқ олимизда адабиётимиз классиклари асарларини ҳозирги китобхоналарга пухта ва янги нашрларда етказишдек катта вазифа турибди. Чунки кўпчилик мумтоз шоирларимизнинг асарлари 10-15 йилдан бери қайта нашр этилган эмас. Шу билан бир-га, ўша шоирларнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида янги-янги кашф этилган материаллар асосида янги талкилар, янги илмий-тадқиқотлар майдонга келиши керак. Мумтоз адабиётимиз олимларимиз томонидан янги ҳақиқатлар асосида қайта тадқиқ қилиниши ҳаётий заруратдир. Масалан, улуг шоир Убайдий ижоди халққа кенг етказилиши лозим.

Мен ҳам шу йўлда баъзи ишларни қилмоқчиман.

Умарали НОРМАТОВ БЕШ ҚУВОНЧ ВА БИР ТИЛАК

Авалло, устоз Ҳасан Шарафиддиновга Ўзбекистон Қаҳрамони унвони берилганини фақат ҳаққий ва жасур мунаққид меҳнатининг муносиб қадрланганига эмас, балки бу ҳол адабий таъдир оқибати бўлиб қолди.

«Умарали» деб, дейсиз. Тирикчилик ташвишлари билан бўлиб фағлатда қолган бандай оғилларни ҳушёр тортирадими... Шундан кейин адабиётнинг қадим қадимлари кишини қувонтиради. Улуғбек Ҳамдамнинг «Мувозанат» романи — утган йилнинг энг жиддий ҳодисаларидан бири. Роман ҳақида мақолалар чиқди, баҳслар бўлаёттир. Бироқ танқид ҳозирча унинг юзасида, атрофда айланб турибди. Асар қаърига, асл ички моҳиятига қира олгани йўқ.

Ишонини ютган «тадбиркор»лар арзон-гаров махсулотларга дунёнинг машҳур фирмалари бўлиқларини ёпиштириб, харидорни чўв туширишга уста бўлиб кетганига анча кўникиб қолдик. Лекин бундай сохтагарчиликлар маънавийимизга даҳлдор соҳаларга юқишига бефарқ қараш қилин. Масалан, Туркия, Эрон, Араб мамлакатларида босилган китоблардан, манбалари кўрсатилмай, катта-катта парчалар айнап кўчирилган «илмий асар»лар учроб турибди. Ҳатто бус-бутун китобларни таржима қилиб, оригинал асар тарзида тоқдам этти ҳолларини ҳам йўқ деб қафолат бериш қилин. Утган асрнинг 90-йиллари бошида Х.К. Бароновнинг маълум ва машҳур «Арабско-русский словарь» лугати муаллифининг номи ҳам, ношири ҳам кўрсатилмасдан босиб чиқарилган нашир китоб дўконларида сотилди. Ҳуқуқий ҳимоят қилиш йўлидан бороевган эканмиз, бундай ҳолатларга, яъни, ўз номи билан айтадиган бўлсак, «қўппа-қўндуз кўни ўйрилик» қилишга асло йўл қўйиб бўлмайди.

Бугунги шариқта чоп этилоётган ҳар бир илмий мақола, ҳар бир бадиий асарнинг оригиналлик даражаси ва савиясини ҳолис экспертизадан ўтказиб осон юмуш эмас. Хусусан, нашриётлар ва таҳриратларнинг бунга имкони етоверайди. Лекин, муаллифи ким бўлишидан қатъи назор, чоп этиш режалаштирилган асарнинг оригиналлик, илмий ва бадиий савияси учун нашриёт ва таҳриратлардан масъулиятни ҳали ҳеч ким соқит ҳам қилган эмас. Умуман, тахриздан ўтмаган ёки ҳолис ва кучли мутахассислар ўрнига ижобий хулоса бериши олдиндан келишилган «тақризчилор» тавсияси остида босиблаётган турли соҳа ва мавзулардаги китоблар оқими тўхтагани йўқ.

АҚШ каби мамлакатларда малакали ва илмий ҳақиқатини илҳом даражада муқаддас деб билувчи тахризчилор нашриёт уйлари томонидан эълонланадиган мутахассислар тоифасига кироди ва уларнинг меҳнати шунга яраша тақдирланади. Чунки улар нафақат босилолх асар сифатини, асла-оқибат нашриётнинг молиявий муваффақиятини таъминлайдилар, айна пайтад қалбаки ёки ўйрилган асар босмадан қилиб кетиши эҳтимолини ҳам пасойтирадлар. (Ривожланган давлатларда плагиат ёки сохташтрилинишнинг мумкин бўлган асарларни бундай тўхтаовдан ҳимоя қилиш шугулонодиган махсус таъқилолор мавжуд. Лекин улар бу ишни асосан ўз мамлакатлари доирасида олиб борадилар. Айтаяйлик, паравалки ўзбекистон ҳикояси Осиедаги бирор мамлакатда бошқа муаллиф номи билан босилса, оффиқали қўшиқчининг кўннин европалик хонада бошқа сўзлар билан «ўз ижоди» деб тақдим этса, буни пайқаш ва исботлаш осон эмас.)

Умид қиламики, компьютерлаштириш ва интернет каби восталар яқин истиқболда ҳозиргача босиб чиқарилган ва бундан кейин эълон этиладиган асарларнинг оригиналлик даражасини аниқлашни қўлайлаштирадими, балки автоматик тарзда амалга

дугонаси Шабнамга муржоҳатининг сабаби ҳам шу бўлди: — Наврўзда пушти костюмим бўлади — тиктирайман... — Йўғ-эй! — бир лаҳза хайратда қоти Шабнам, китобини халтасига жойлар экан. — Мен қизилдан олмақчиман, йиллар доғ қотишди... — Менга пушти кўприк ёқди. Василса хола тўрт долларга тикиб берман, деди. Юбаси бурмали бўлиб, эганига қумушранг полиз урилади... — Сен тиктирмайсан... — деди Шабнам, билимдонларча назор ташлаб. — Ва оллоқ ёқага жұфт мағиз улайман ҳамма... Наврўзда Анвар Рустамович билан «Isciatemi cantare» га ракс тушаман! — Айтаяйман-ку, тиктирмайсан, Сен — тиктир-ол-май-сан! — ... кенг енглари ҳам бурмали бўлади... Сен нима деясан ўзи? — Пушти ранг Анвар Рустамовичга ёқди, деб уйлосанми? Ҳеч-да. Кенга ўзим эшитдим. У «энг зўр ранг — қизил», деди. — Нима бўпти? Менга пушти макул: кимга ёқмаса, қарамай қўя қолсин...

Бутун «ҳикоя», энг сўнгги икки жумлани истисно қилганда, мана шу тарзда давоми этакд матн қоралина қисқартирилган, исмлару айрим деталлар «ўзбекчалаштирилган» ҳамма... сарловҳа «жазбайлоштирилган».

ЎҚИНИТ БЎЛИНИ: ШАҲИТ!

ЎҚИНИТ БЎЛИНИ: ШАҲИТ!

ЎҚИНИТ БЎЛИНИ: ШАҲИТ!

Энди айтинг-чи, ўзига, тақдирига шундай мардонавор ва таассуфли баҳо бера олган аллома тўғрисида энгил-елпи, нуқул оқ-қора бўёқларда, ҳукм оҳангига сўз айтиб бўладими? Қонир ҳақиқатни айтиш иштиёқини (у ҳар қачон жозибали ва мароқли бўлмасин!) бир оз четга суриб, ўзимизни ўша инсонлар ўрнига қўйиб фикр юритиш дурустроқ натижа бермасмикан? Бу нарсаларни тушунишга йўл очмасмикан? Ахир бизнинг энг асосий мақсадимиз ҳам шу эмасми?

Балки шунда адолат заха топмас, миллий ўзига ҳослигимиз ҳам сақланар. Балки шундай йўлдан бораёқ, биздан кейин келажак авлодларга ҳам, овозини бўлса-да, ижобий ўрнак қолдирармиз. Биз ўзимиздан аввалги аجدларимизни малол олмасак, бошқаларга ҳам бизнинг малолимиз тушмас...

Кимки қайғу қўлидан яқон қутқорди, Жаҳон илнини этак силкимак-ла битқорди, Қоронг кеча юриб субҳидан томон борди, Бировки тонгу тунун бола бирда ўтқорди, Яқинки бўлмағай андин малали тун била тонг...

Фафур Фулом ўзининг машҳур «Соғиниш» шеъринида «Узилган бир киприк абад йўқолмас» деганини. Шоирнинг ўзи ҳам миллиятимиз кўз қорачигини белор асровчи бир киприк эди гўё. Унинг мумтоз маланиятимиз, тарихимиз, улуг зотларимиз тўғрисидаги мақола-ларини эслайлик. Ўзбек шаънини, унинг буюқлари шахсини бўлмағай уринган кимсаларга қарши дадил курашганини ёдга олайлик.

Энг асосийси эса — бугун ҳам мисралар орасида уриб турган оташин юракни, жафокаш қалбни биз ҳам қалбимиз-ла ҳис қилайлик-да, шоирни жим тинглайлик:

Қўлолмидим қаро тун, нурил тонг заволи кашф, Нафас-нафас ўтаётган умрининг уволни кашф, Силх ҳаққи бу Мирзо, қороз жамолни кашф, Навоийи этмади зулфу юзинг хаёлини кашф, Валеқ эрур гамининг итгисоли тун била тонг.

Фафур Фуломга, унинг шахси ва ижодида бундан-да аниқроқ изоҳ бериш мумкинми эди?.. Раҳмон ҚўЧҚОР

«Ишонини ютган «тадбиркор»лар арзон-гаров махсулотларга дунёнинг машҳур фирмалари бўлиқларини ёпиштириб, харидорни чўв туширишга уста бўлиб кетганига анча кўникиб қолдик. Лекин бундай сохтагарчиликлар маънавийимизга даҳлдор соҳаларга юқишига бефарқ қараш қилин. Масалан, Туркия, Эрон, Араб мамлакатларида босилган китоблардан, манбалари кўрсатилмай, катта-катта парчалар айнап кўчирилган «илмий асар»лар учроб турибди. Ҳатто бус-бутун китобларни таржима қилиб, оригинал асар тарзида тоқдам этти ҳолларини ҳам йўқ деб қафолат бериш қилин. Утган асрнинг 90-йиллари бошида Х.К. Бароновнинг маълум ва машҳур «Арабско-русский словарь» лугати муаллифининг номи ҳам, ношири ҳам кўрсатилмасдан босиб чиқарилган нашир китоб дўконларида сотилди. Ҳуқуқий ҳимоят қилиш йўлидан бороевган эканмиз, бундай ҳолатларга, яъни, ўз номи билан айтадиган бўлсак, «қўппа-қўндуз кўни ўйрилик» қилишга асло йўл қўйиб бўлмайди.

Бугунги шариқта чоп этилоётган ҳар бир илмий мақола, ҳар бир бадиий асарнинг оригиналлик даражаси ва савиясини ҳолис экспертизадан ўтказиб осон юмуш эмас. Хусусан, нашриётлар ва таҳриратларнинг бунга имкони етоверайди. Лекин, муаллифи ким бўлишидан қатъи назор, чоп этиш режалаштирилган асарнинг оригиналлик, илмий ва бадиий савияси учун нашриёт ва таҳриратлардан масъулиятни ҳали ҳеч ким соқит ҳам қилган эмас. Умуман, тахриздан ўтмаган ёки ҳолис ва кучли мутахассислар ўрнига ижобий хулоса бериши олдиндан келишилган «тақризчилор» тавсияси остида босиблаётган турли соҳа ва мавзулардаги китоблар оқими тўхтагани йўқ.

АҚШ каби мамлакатларда малакали ва илмий ҳақиқатини илҳом даражада муқаддас деб билувчи тахризчилор нашриёт уйлари томонидан эълонланадиган мутахассислар тоифасига кироди ва уларнинг меҳнати шунга яраша тақдирланади. Чунки улар нафақат босилолх асар сифатини, асла-оқибат нашриётнинг молиявий муваффақиятини таъминлайдилар, айна пайтад қалбаки ёки ўйрилган асар босмадан қилиб кетиши эҳтимолини ҳам пасойтирадлар. (Ривожланган давлатларда плагиат ёки сохташтрилинишнинг мумкин бўлган асарларни бундай тўхтаовдан ҳимоя қилиш шугулонодиган махсус таъқилолор мавжуд. Лекин улар бу ишни асосан ўз мамлакатлари доирасида олиб борадилар. Айтаяйлик, паравалки ўзбекистон ҳикояси Осиедаги бирор мамлакатда бошқа муаллиф номи билан босилса, оффиқали қўшиқчининг кўннин европалик хонада бошқа сўзлар билан «ўз ижоди» деб тақдим этса, буни пайқаш ва исботлаш осон эмас.)

Умид қиламики, компьютерлаштириш ва интернет каби восталар яқин истиқболда ҳозиргача босиб чиқарилган ва бундан кейин эълон этиладиган асарларнинг оригиналлик даражасини аниқлашни қўлайлаштирадими, балки автоматик тарзда амалга

дугонаси Шабнамга муржоҳатининг сабаби ҳам шу бўлди: — Наврўзда пушти костюмим бўлади — тиктирайман... — Йўғ-эй! — бир лаҳза хайратда қоти Шабнам, китобини халтасига жойлар экан. — Мен қизилдан олмақчиман, йиллар доғ қотишди... — Менга пушти кўприк ёқди. Василса хола тўрт долларга тикиб берман, деди. Юбаси бурмали бўлиб, эганига қумушранг полиз урилади... — Сен тиктирмайсан... — деди Шабнам, билимдонларча назор ташлаб. — Ва оллоқ ёқага жұфт мағиз улайман ҳамма... Наврўзда Анвар Рустамович билан «Isciatemi cantare» га ракс тушаман! — Айтаяйман-ку, тиктирмайсан, Сен — тиктир-ол-май-сан! — ... кенг енглари ҳам бурмали бўлади... Сен нима деясан ўзи? — Пушти ранг Анвар Рустамовичга ёқди, деб уйлосанми? Ҳеч-да. Кенга ўзим эшитдим. У «энг зўр ранг — қизил», деди. — Нима бўпти? Менга пушти макул: кимга ёқмаса, қарамай қўя қолсин...

Бутун «ҳикоя», энг сўнгги икки жумлани истисно қилганда, мана шу тарзда давоми этакд матн қоралина қисқартирилган, исмлару айрим деталлар «ўзбекчалаштирилган» ҳамма... сарловҳа «жазбайлоштирилган».

Ҳикоянинг русчаси ёки асли дунёнинг алоқаси пучмоқда босилган ёки муаллифи машҳур бўлмаганда, у оригинал ҳикоя сифатида қолиб қетоварди, балки, адабий жамоатчилик ўртасида шов-шувга ҳам сабаб

Наргис энтиқиб, бир марсалар демоқчи бўлди, аммо у ўзига келгунча Анвар Рустамович зинадан тушиб, узоклошиб кетган эди. Қиз қайтиб кетишини ҳам, ичкарига киришини ҳам билмай қолди. — Ошканодин «Isciatemi cantare» кўшини бурик ва сокин оҳангда тараларди.

«Ишонини ютган «тадбиркор»лар арзон-гаров махсулотларга дунёнинг машҳур фирмалари бўлиқларини ёпиштириб, харидорни чўв туширишга уста бўлиб кетганига анча кўникиб қолдик. Лекин бундай сохтагарчиликлар маънавийимизга даҳлдор соҳаларга юқишига бефарқ қараш қилин. Масалан, Туркия, Эрон, Араб мамлакатларида босилган китоблардан, манбалари кўрсатилмай, катта-катта парчалар айнап кўчирилган «илмий асар»лар учроб турибди. Ҳатто бус-бутун китобларни таржима қилиб, оригинал асар тарзида тоқдам этти ҳолларини ҳам йўқ деб қафолат бериш қилин. Утган асрнинг 90-йиллари бошида Х.К. Бароновнинг маълум ва машҳур «Арабско-русский словарь» лугати муаллифининг номи ҳам, ношири ҳам кўрсатилмасдан босиб чиқарилган нашир китоб дўконларида сотилди. Ҳуқуқий ҳимоят қилиш йўлидан бороевган эканмиз, бундай ҳолатларга, яъни, ўз номи билан айтадиган бўлсак, «қўппа-қўндуз кўни ўйрилик» қилишга асло йўл қўйиб бўлмайди.

Бугунги шариқта чоп этилоётган ҳар бир илмий мақола, ҳар бир бадиий асарнинг оригиналлик даражаси ва савиясини ҳолис экспертизадан ўтказиб осон юмуш эмас. Хусусан, нашриётлар ва таҳриратларнинг бунга имкони етоверайди. Лекин, муаллифи ким бўлишидан қатъи назор, чоп этиш режалаштирилган асарнинг оригиналлик, илмий ва бадиий савияси учун нашриёт ва таҳриратлардан масъулиятни ҳали ҳеч ким соқит ҳам қилган эмас. Умуман, тахриздан ўтмаган ёки ҳолис ва кучли мутахассислар ўрнига ижобий хулоса бериши олдиндан келишилган «тақризчилор» тавсияси остида босиблаётган турли соҳа ва мавзулардаги китоблар оқими тўхтагани йўқ.

АҚШ каби мамлакатларда малакали ва илмий ҳақиқатини илҳом даражада муқаддас деб билувчи тахризчилор нашриёт уйлари томонидан эълонланадиган мутахассислар тоифасига кироди ва уларнинг меҳнати шунга яраша тақдирланади. Чунки улар нафақат босилолх асар сифатини, асла-оқибат нашриётнинг молиявий муваффақиятини таъминлайдилар, айна пайтад қалбаки ёки ўйрилган асар босмадан қилиб кетиши эҳтимолини ҳам пасойтирадлар. (Ривожланган давлатларда плагиат ёки сохташтрилинишнинг мумкин бўлган асарларни бундай тўхтаовдан ҳимоя қилиш шугулонодиган махсус таъқилолор мавжуд. Лекин улар бу ишни асосан ўз мамлакатлари доирасида олиб борадилар. Айтаяйлик, паравалки ўзбекистон ҳикояси Осиедаги бирор мамлакатда бошқа муаллиф номи билан босилса, оффиқали қўшиқчининг кўннин европалик хонада бошқа сўзлар билан «ўз ижоди» деб тақдим этса, буни пайқаш ва исботлаш осон эмас.)

Матназар АБДУЛҲАКИМ

СЕН БОРСАНКИ, ЗАМИН-ЗАМОН ЧАРАҚЛАР

Билмас эдим, аввал қайларда эдинг, Наволармадининг, шеърламининг сен.

Сезмай қолдим, яйраб қувонсанг ажаб, Илгамидинг гаплар еганлигини.

Сабр қил. Ишлар кўп. Яшамонинг шарт. Узинг бемор бўлдинг. Узинг бўл ҳақим.

УЗУККИ АРЧА

«Суюк-суюгимдан ўтар қаҳратон, Изгири саячилар жон-жонимга.

Шохларим беҳуда фалакка ўрлар, Сунъий арча! Энди сеники байрам...

«Фаҳмисиз дўстгинам, ўсавер озод, Мен сақлаб турибман сени ўлимдан...»

ТАЗАМ

Фироқ — зулматда поён бўлса бўлди, Ахир меҳринг намоён бўлса бўлди.

Ҳаёлинг бирла ҳар дам битта Зухро, Ҳаётим кавкабистон бўлса бўлди.

Висол дил қушларимни сайратур шўх, Мисол: булбулга бўстон бўлса бўлди.

Мудом кўнглим бир истакдан фаровон — Мудом кўнглинг фаровон бўлса бўлди.

Юзининг тонглиридан танг қолурман, Сочинг кўйинида райҳон бўлса бўлди.

Қаёқдан дил бўлур ҳажринга лола, Уқубатлар чекиқ қон бўлса бўлди.

Муҳаммадан назардин бир умидим, Насийбим дурри йиғмон бўлса бўлди.

ОМОЧАМ

«Дўстларга салом айт мендан», дединг сен, Сўпра қўшиб кўйдинг: «Дўшманларга ҳам».

«Дўстларга салом айт мендан», дединг сен, Сўпра қўшиб кўйдинг: «Дўшманларга ҳам».

Ит хурса, қарвоннинг ўтмоғи оғир... Қўйинидир йўлида қилмоғи давом.

«Одимларим бўлса бахтдан вакиллар, Шаҳарлар-чун бўлса ташрифларим ийд.

ДАРЁ

Ким тош улоқтирди, ким отди кесак, Мағзава тўқдилар, қилдилар талон.

Толиқиб қолди у чорасиз, беҳол, Холидан тойдирди қақроқ бир ҳолат.

Ахир тинч кўйдилар... Бало бўлди даф... Юртин бахтдан тагин қилганча воқиф.

ТЎПЛИҚЛАР

Сен борсанки, замин-замон чарақлар, Ҳам Қибла, ҳам... ҳамма томон чарақлар.

Мард бўл мудом. Қураш. Меҳнат қил. Толма. Бахтли бўл, камол топ, қатордан қолма.

Давом. Боши 2-бетда

Қўшрабтода ё Нуротада, ё Форисда ҳоким ҳам тўй қилади. Прокурор, суд расми, ички ишлар бўлими бошлиғи ҳам тўй қилади.

Хоким, милиса ёки прокурор маҳалла оқсоқоли билан бирга юриб қишлоқлардаги тўйларни тартибга олиш учун, ҳа, айнан тартибга олиш учун қишлоқларга борсин, оқсоқолга танбех бериб ё жавобгар қилиб қўйсин.

Халқ ўзининг ёғига ўзи қоврилиб одатини ташламаяптими, ҳокимият бунга аралашсин. Чунки халқнинг ўзинга ҳам асли шу керак.

Тўйлардаги мазкур тартибсиз ҳолатнинг, узлуқсиз ичкиликларнинг ҳам чегараси бўлиши керак. Сабаби тўйга ёпирилиб келган ёш-ялангнинг ахлоқига, маънавий онгига албатта таъсир қилади у.

ЧАВАНДОЗНИНГ ОРИ

ёхуд обод маҳалла хусусида ўйлар

Олис ҳудудларда, қишлоқларда таъзияда овқат берилиши масаласи шаҳардаги ҳолатдан бирмунча фарқ қилади.

Сабоби олисдан келган одамлар учун ақин атрофда тамадди қилиб оладиган ошкона йўқ, марказга қайтиб кетай деса, улов бир муаммо.

Аммо янанинг жуда қийналаётгани, эзилаётгани чин эди. Мен бунга янанинг тобора сўлиб бораётганидан фаҳмлардим.

Кейин, масалан, бизнинг Қувалла деган қишлоғимизда худойи кучи бир мол сўйлашдики, унинг пулини уруғ-дошлар йиғиб беришди.

Майли, овқат тортиш, худойи, йигирма, кирк, йил оши деган нарсалар асли динимизда йўқ, булар ҳаммаси ортиқча ташвиш, ортиқча харажатлар.

«Кизиги шундаки, «пайшанбалик», «якшанбалик» шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам бирдай шаклланган.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

ни унинг уйига буриб, бориб отаси ё онаси билан гаплашиб келарди.

Кўпқиларда қишлоқнинг ори учун олишар эди. Чавандозларга сен мана бу отни минасан, деса чавандоз иккиланмай ўша отни минарди.

Хотин кўйганларнинг, аралзаб кетиб қолган келинларнинг ҳам можаросига тап тортмай аралашар эди. Яраштирарди. Зуғум билан эмас, албатта, ақл билан.

Хотин кўйганларнинг, аралзаб кетиб қолган келинларнинг ҳам можаросига тап тортмай аралашар эди. Яраштирарди. Зуғум билан эмас, албатта, ақл билан.

ЧАВАНДОЗНИНГ ОРИ

ёхуд обод маҳалла хусусида ўйлар

Олис ҳудудларда, қишлоқларда таъзияда овқат берилиши масаласи шаҳардаги ҳолатдан бирмунча фарқ қилади.

Сабоби олисдан келган одамлар учун ақин атрофда тамадди қилиб оладиган ошкона йўқ, марказга қайтиб кетай деса, улов бир муаммо.

Аммо янанинг жуда қийналаётгани, эзилаётгани чин эди. Мен бунга янанинг тобора сўлиб бораётганидан фаҳмлардим.

Кейин, масалан, бизнинг Қувалла деган қишлоғимизда худойи кучи бир мол сўйлашдики, унинг пулини уруғ-дошлар йиғиб беришди.

Майли, овқат тортиш, худойи, йигирма, кирк, йил оши деган нарсалар асли динимизда йўқ, булар ҳаммаси ортиқча ташвиш, ортиқча харажатлар.

«Кизиги шундаки, «пайшанбалик», «якшанбалик» шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам бирдай шаклланган.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

«Унга бўлса — ўрни, қирқта бўлса — қилғи бошқа» деган мақол бор. Оиланинг серфарзандлигини, фарзандларнинг ширинлигини алқайди бу мақол.

Абдуқаном Йўлдошев

АЛВИДО, ТЎЗАМЛИК...

Ҳикоя

овозда деди:

— Шу кетмон энди сеники, кампир. Эл қатори ишла, элдан қолма.

Кетмон чиндан ҳам оғир эди. Ойсулдув янга ердан бошини кўтармасдан кетмонни оларкан биз унинг янада нозик, озгин ва оппоқ кўллари кўрдики.

Муслим ака бир қалам олдинга чиқди ва кўллари белига тираганча хотинга даъва қилди.

— Бу ер сенинг тоғдаги қишлоғинг эмас, эй, пахта кўй эмас, қирда юриб ўздан ўзи ўсавермайди. Қийинчиликка чиқиб ишласанг ишлаганинг, бўлмаса ўзинг...

янга пиқ-пиқ йиғлапти ва кўз ёшларини бировга кўрсатмаслик учун бўлса керак зўр бериб кетмон чопаяпти.

Ҳали айтганимдай, далада шароит оғир, ичимлик суви йўқ эди. Шу сабабли биз ўзимизча «лотов» деб атайдиган бетон ариқдан оқадиган сувдан сувдан ичишга мажбур эдик.

Мана шундай бўвдан бориб ичдик. Анча оғрақа қолиб кетган Ойсулдув янгага қизиб кетган алюминий идишда бироз сув олиб келдик.

— Арпа эмас отлар ҳам ақриқларга зор бўлар. Биз бундан ҳам баттарини ич-

ва эҳтимолки талаби остида «хотира дафтари» ва газеталарни тушиш маҳали омонат чайлада ўтирган маҳаллимиз қўмон тагига тутантириқ излаётган ошпаз опага бериб юборди...

Аммо янанинг жуда қийналаётгани, эзилаётгани чин эди. Мен бунга янанинг тобора сўлиб бораётганидан фаҳмлардим. Чўл саратоний кўёши авёвиз эди. Оралдан бир ҳафта ўтар-ўтмас Ойсулдув янганинг юз-кўллари қорайиб кетди, лаблари пўрсиллаб ёриди.

Кўполлигидан ташқари, Муслим ака ичкилик деса ўзини томдан ташлайдиганлардан эди. У деярли ҳар кун кечга бориб қип-қизил маст бўлиб олар ва оғзидан боли кириб, шоди чиқарди.

дан кўр, эй...

Шу йўл билан хотин зотини менсимаслигини ҳаманинг кўз олдига исботлаган Муслим ака гердайлб шийпон томон йўл олди.

Ойсулдув янга ҳадиксираб кетмонни кўлга олди, сўнг биз томонга жовдираб қаради. Биз индамай ишга киришдик.

Э, худойи, табиат Ойсулдув янгани бунчалар инсон қилиб яратган экан-а! Бамисолик кетмон о б кўтраса нас, бутун вужуди шувиладилди.

Ойсулдув янга кетмонни укувсизлик билан ушлаганча бизнинг қаторимизга кирди. Ҳа, кетмонни ҳам билган чопсан экан.

Янгада на куч бор эди, на маҳорат: кетмонни беғона ўтга тўғри мўлжаллаб урлолмас, бунинг устига зарбаси жуда кучсиз эди. Ҳалидан буён янгани гайрилик билан кўз қирғанин ташлаб келинчанинг кузатиб турган қишлоқ аёллари пичинг гап қилишга ўтиб кетишди:

— Опамлар бир умр кўллари ни совуқ сувга урмаган шекилли... Чўлга бориб, кенг уйнинг келинчаги бўли-ўй ўтирмаган деб ўйлаган-да... Кетмон чопиш нон е-еб ўтириши эмас...

Мен шу томонга қарадим ва Ойсулдув янга хиқолатдан қизариб-бўзариб, бутриққанча кучаниб кетмонни кўтарайтганини кўрдим. Яна бир қараганимда янганинг кўзларига жиқ-жиқ ёш тўлган эди...

Одатлаги шимизга киришиб кетдик. Ногаҳон янга қаттиқ инграб юборганини эшитдим. Ялт этиб қарадим. Ойсулдув янга оёғини чопиб олган эди. Бу қандай содир бўлган, тасаввур этолмадим, аммо янга оёғини чопиб олгани рост эди.

Афтидан янга сал каттароқ беғона ўт - шўранга бир оёғи билан босиб турди, сўнг кетмон урган шекилли. Хайриятки, зарба кучсиз бўлган. Озгина қон чиқди, холос. Янга нон тутиб келган белбонини олиб, оёғини маҳкам боғлади. Сўнг оқсоқолана-оқсоқолана ишини давом эттирди. Мен нимадир баҳона қилиб янгага яқин келдим ва у кишиндан калаётган нафис бўйдан бошим айланиб кетди.

Қарадан эшитгани номўълум, бир пайт кўзлари қонгалаш Муслим ака ушайиб келиб қолди ва узокдан туриб хотинига қараб бақирди:

— Кузинга қараб ишласанг ўласаним, эй...

Шу билан ўз бурчимни адо этдим деб ўйлади шекилли, Муслим ака яна шийпонга, ичинин давом эттиришга кетди.

Бундай разм солсам бўкмайиб, қичкинагина жувонга айланиб қолган Ойсулдув...

ганмиз, келин, индамай олавер. Бу ер сенинг тонинг эмас муздайгина тоза сув оқиб турадиган. Борига шўкр қил.

Уэр оҳангиде айбдорона жиймайтган Ойсулдув янга мисдай қизиб кетган идишни кўлга олиб сувга бир мудат тикилиб турди ва мана шундай айбдорона табассум билан қайтариб берди:

— Раҳмат... Оралдан кунлар ўтди. Шабнамдай тоза, нафис, бениҳоя гўзал Ойсулдув янга бизнинг шароитга ўрганоқмай қийналарди.

Айниқса аёлларнинг шағни овозда бериб-берибларини менсимай гаплашишлари, ҳатто беҳад сўзларни бемалол айтиб ташлашларини кўриб қалованар, бундай маҳалларни киприк қоқмай аёлларга қараб қолар, аммо миқ этиб оғиз очмасди. У эр навбатиде чопиқчи аёллар Ойсулдув янганинг кам-сукумлигидан, журғатсизлигидан баттар асабиланшар ва уни гап билан чимдиб-чимдиб кўли муҳордан чиқарди.

У, ўзим неча марта кўрганам Ойсулдув янганин чека-чеккага ўтиб юм-юм йиғлаб оланларини. Янга йиғларди-ю, лекин овозини чиқармасди. Менинг назарима, буларнинг бари бир тараф эди-ю, эрининг кўпоп муомаласи бир тараф эди Ойсулдув янгага. Дарҳақиқат, Муслим ака айниқса бизнинг олимизда хотинига кўпоп гапирар, бўлар-бўлмас нарсаларга жеркиб бераверар, ишқилиб, ўзининг оилада ҳўжайин эканлигини эслашиб қўйишга интиларди.

Бир марта, ишдан кейин сабил қолтур бир бог шамак кўтариб кетиш ёлдан чиққан учун Муслим ака ҳаманинг оилада сўкканда Ойсулдув янганинг дарахт ортга ашириниб олганча «энажон...» деб изтилганини эшитганам.

Ойсулдув янга сулдув аёл эди ва менинг фикримча ёш боладай содда ҳам эди. Ҳар замонда янга уфқда тикилганча мунис жилмайтган кўйи нималаринидир ўйлаб қолар, афтидан, ўз қишлоғини, ўз яқинларини эсларди. Аммо сал кетганроқ тасофилан билди қолдиқки, янга деганимиз шингир-пигир ҳам ёзаркан. Ҳатто бир кун ишга қаттиқ нонга қўшиб шунақа нарсалар битилган қалингина дафтарини бир-икки та район газетасини кўтариб келибди. Бир мақтангиси келгандир-да шўрликнинг. Бунга аёллардан бирига айтибди ҳам. Бу гап бир зумда ҳаммага ошкор бўлди-қолди. Ана шундан кейин янгага ёвқараш кучайди. Маҳқалар тўла дафтар эса бирдангина негалир «хотира дафтари» номини олди.

— Хотира дафтари ким ёзарди, бирорини деган, эридан кўнгли йўқ хотин ёзарди-да, айланай...

— Кап-катта хотин хотира дафтари ёзувунча уйда сиғирин очликдан улаётганини ўйласа бўлармиди...

— Энди ёнб тўр бўлармиди, ундан кўра кетмон чопишини ўргансин...

— Бир Муслимбойдан сўраб қўрайлик-чи, янги келинчаг кечаси дафтар тўлдирилган бошқа бирон иш ҳам қилармикан...

Булар айтилган гапларнинг миғдандан бири эди-ёв чамаси. Ахирги бўлмади — уят ва номусдан юзи ловиллаб ёнаётган Ойсулдув хотинларинг унсиз маъқуллови...

кириб, шоди чиқарди. Бундай пайтлари Ойсулдув янга баттар эзилар, ишқилиб тезроқ бу ердан кетишга, одамларнинг кўзига кўринмасликка уришиб қолар, аммо бундай пайтлари ҳақоратлар халтаси янада қатта очилаётган Муслим ака уни қўйиб юбормас, ҳаманинг оилада шармандан шармисор қилганча сўккан сўккан эди.

Шу орада мен шаҳарга, имтиҳонларини тоширишга кетдим. Бахтим чопиб, институтга кирдим. Жой топиш, ўқиш ташвишлари билан бўлиб қишлоққа қайтиб келолмадим.

Оралдан бир йилга яқин вақт ўтди. Июн ойининг ўрталарида оғулда келдим.

Уй томон бурлиланганда кўнмаиз бошида тележалола олиб келинган шистернада сув тарқатилётганини кўрдим. Хотин-халаж бақир-чақир қилиб челакарига сув олмақда эди.

Навбат талашаётганлар ёнидан ўтиб борарканам, шанғиллаб бир-бирларини аёвсиз қараётганлари орасида бир овоз менажда жуда-жуда таниш эшитилди. Бехиётёр тўхтадим ва эътиборим жалб қилмаслик учун энгашиб тўғримикинг боғичини ечиб боёлай бошладим.

Ҳа, янглишимиз мумкин эмас эди — бу Ойсулдув янга эди. Бироқ бу сўзлар... Мен гарант бўлиб қолдим.

«...Ҳа, оғзиндан қонинг келисин, Нури, очиритгинга қарасанг ўласаним! Менинг болаам уйда чиқариб ётибди-ку! Е сенинг боғанг бола, меники итнинг боласими?... Ҳали отаси ётибди бошини кўтарайми?...»

Мен донг қотиб қолдим ва шу тарафга қарадим. Пақирларини, пластмасса идишларини шистерна қувуридан оқётган сувга биричи бўлиб қўйишга уриниб бир-бирларини сур-сўр қилётган аёллар тўпи ичиде турган бир қўп-қорғина, дог босган муштдай юзини ажин тўрлатган, сочлари тўзиб кетган, эски халат кийган жувон бақирмоқда эди. Дарвоқе, аёлларнинг ҳаммаси бақир-чақир қилишар, аммо мен фақат шу жувоннинг сўзларини эшитардим. Зеро, бу ўша, бир йилгина муқаддам гўзаллиги ва маъсулалиги билан бизни ҳайратларга солган Ойсулдув янга эди...

Мен чеккароққа, қуриб қолган дарахт ёнига ўтдим. Ахирги уруш-жанжаллар билан икки пақир сувинан олган Ойсулдув янга даврани бир амаллаб ёриб чиқди ва уйи томон кета бошлади. Бу букчайиб қолган, оёғига йиртиқ қалиш кийиб олган жувон наҳотки ўша, болалар «Кумуш чеча» деб қақириб юрган Ойсулдув янга бўлса?...

Уйга қандай етиб борганимни билмайман. Наҳот, наҳот тирикчилик, бир бурдан нон ташвишлари шундай сулув жувонни бир йил ичиде кампирга айлантирган бўлса. Қани мен кўрган Ойсулдув янганинг сулувлиги, ибоси? Қани мен Ойсулдув янганинг кўзларига кўрган ўт? Бу-гун, икки пақир шўр сув учун жонини жабборга бериб талашаётган, шу сувин олгани учун ўзини бахтиёр сезаётган Ойсулдув янгани ким, кимлар бу кўйга содди... Наҳот, наҳот энди бир инсоннинг умри шу билан ўтиб кетса...

Шу оқшом ухлай олмадим...

Театр санъатининг ютуқ ва камчиликлари, олдига турган вазифалар, муаммолар ва уларнинг ечимлари хусусида бугун кўп гапирилмоқда. Қарама-қарши фикрларга қарамай, театр санъати яшамоқда ва халққа хизмат қилмоқда. Миллий театр мақоми олан академик театрининг бундай йўлдаги хайрли қадамларини кўтаради...

ва унинг қисмати, ор-номус, кадр-қиммат, фидойилик, муҳаббат, садоқат, нафрат сингари инсоний тушунчаларни яна бир бор ёдга солишга йўналтирилган. Абجدий мавзуларга мурожаат этган драматург Усмон Азим тузум, қарашлар ва ҳатто атамалар ўзгарган бир вақтда инсон қалбига кенаяётган жараёнларга қулоқ туғтиси келади...

бир умрлик орузси — Самарқандга олиб бормоқчи. Тавба, бир умр бу кунни оруз қилмоқчи-а. Бугун Шокир учун ҳам ўзига хос кун: унинг болалик орузси ушаладиган бўлди...

ТЕАТРЛАРДАГИ МУСАБАТЛАРИМ

ЎЗБЕК МИЛЛИЙ ТЕАТРИНИНГ «БИР ҚАДАМ ЁЎЛ» СПЕКТАКЛИ ХУСУСИДА БАЪЗИ МУЛОҲАЗАЛАР

«Бир қадам ёл». Асар номининг ўзидек катта маъно бор. Ахир, яхшилик ва ёмонлик, эъғулик ва ёвузлик ўртасида муаллиф айтмоқчи бир қадамгина ёл борлиги ҳаммаизга аён эмасми?...

Асар воқеалари жуда қисқа вақт оралиғида кеңди. Шу бос обрларда олдатгидек динамик ўсиш кузатилмади. Балки персонажлар асарга етук ҳолатда қиритилган ва уларнинг ҳар бири индивидуал характер соҳиб сифатида ҳаракат қилади...

айланганлиги кўнгилда бироз ноҳуш ҳислар уйғотса-да, барча ҳолатларда ҳам ишонарли далилланган. Ўзвечининг маҳорати шундаки, асарда бирор бир ортика ҳолат, сўз, усур сезилмайди...

Асарни саҳналаштириш жараёнида режиссёр Валижон Умаров икки гуруҳ билан иш олиб борган. Ҳар бир гуруҳнинг ўз ихро маданияти, услуби, ютуқ ва камчиликлари мавжуд. Жумладан, биринчи гуруҳ ижрочиларини олайлик...

билдирасиз. Бу п и е с а қаҳрамонларининг м у р а к к а б характеридики қарама-қарши қ и р р а л а р маҳорат билан ёритилганидан далолат...

Муаллифининг муҳаббат ва шавқ билан яратган образларидан бири — Беғам. Бу образ актриса Гафар Зокирова ижросида ўзбек аёлларига хос оилага садоқат, кексаларга ҳурмат, фарзандига муҳаббат, қўнғинчи, ўз нафратини сездириши, ичига ютиб яшага маҳкум иродали аёл тилмолига айланган...

Спектаклдаги даярили барча образлар ҳақида шундай илиқ гапларни айтиш мумкин. Бу академик театр жамоасининг асарга нечоғли маъсуллат ва меҳр билан ёндошганидан далолат. Спектаклнинг муваффақиятида режиссёр Валижон Умаровнинг хизмати катта бўлди. Режиссёрнинг асар устида ишлаш жараёнида қиритган ўзига хос ечимлари унинг томошавилигини оширган...

Спектакли саҳналаштириш жараёнида режиссёр матнга баъзи қисқартиришлар қиритган. Бирок, баъзан мана шу қисқартиришлар оқибатида характерлар кифаси очилмай қолган ўринлар ҳам мавжуд. Шунга қарамай, мазкур асарни севишли адбидимиз Усмон Азим ва Ўзбек Миллий академик драма театри кўлга қиритган ижодий ютуқлардан бири деб айтиш мумкин.

Дилфуза РАҲМАТУЛЛАЕВА, санъатшунослик фанлари номзоди

Душанба '13.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 12.25 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Сешанба '14.I

- «Ўзбекистон телеканили» Ватан ҳимоячилари кўни. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Чоршанба '15.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Пойтахт

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

ТЕАТРЛАРИДА

- МИЛЛИЙ АКАДЕМИК ТЕАТР «Халфа» майдон. Тел:144-17-51) 12 январга боллар учун «Обид - А» театрининг янги ил шоу дастури.

Душанба '16.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Жума '17.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Шанба '18.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Душанба '19.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Душанба '19.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Душанба '19.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Душанба '19.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Душанба '19.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Душанба '19.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Душанба '19.I

- «Ўзбекистон телеканили» Телевизион тилмолари. 6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»... 17.15 «Ўзбекистон» телеканалида спорт: Интерфутбол. Танаффус пайтида - 23.55 Давр.

Кейинги пайтларда ёзувчи Али Назар Эгамназаровнинг юмористик қобилияти кўпроқ намоён бўлаяпти. Жумладан, у бу соҳада қалам тебратиб, марҳум ёзувчи Анавар Эшонов ҳақида «Қувноқ муҳбиринг саргузаштлари» китобини ёзди.

МАНИБ-ТИНИМАС ХАМКАСБЛАР

Саидвақосовга ҳокимликдан кўнгириқ қилишиб, эртага соат ўн бирга Валихонов қабулига келиш кераклигини айтишди. Валихонов кимсан — ҳоким, Саидвақосов эса кичик шаҳарда маданият бошқармаси бошлиғи.

биларкан-у, у ҳам аксига олиб, ҳозир ишонда йўқ экан. Котиба бунга Босит Саидвақосовичга маълум қилганли, у шоян:

салом-алиқдан сўнг «Ечилиб кетса, мен бор!» дегандай унинг галстугини йўлга бўлса ҳам тўғрилаб қўярди. Бу бошлиққа ҳам хуш ёқарди, албатта.

БИРИНЧИ ЧАҚАЛОҚ-КЛОН ТУГИЛДИ

Анча вақтдан бери одамни клонлаштириш (сунъий йўл билан пайдо қилиш) борасида аллақарерларда яширинча тажрибалар олиб борилаётгани ҳақида хабарлар чикиб турган эди.

«КАБОБНИ ОЛИБ КЕЛ» Марҳум журналист Холбек Ёдгоров ошхўрликни яхши кўрарди. У «Қизил Ўзбекистон»да ишлаган 50-йилларда меҳнат таътилига чиққан ёки хизмат сафарига бориб келган ходимларнинг чойхонада ош қилиши анъанага айланган эди.

сизга ҳам илиндик, — дебди. Шунда Холбек ака: — Кўтар совғанги, мен сенларнинг саркиларингга зор эмасман! — дебди.

ЯХШИ НИЯТ

Мирза Тўпалон ҳангомаларидан Ҳамқишлоғимиз Мирза Тўпалон қариганида кампири вафот этиб, бева бўлиб қолди. Кейин у бошқа уйланмади.

ЁН ДАФТАРДАН

Гапга нўноқ бир йигит куёв бўлганида чимилдиқда келин болани нима деб гапга солишни билмай шундай деган экан:

ОҚ ОТДАН АЖАЛ ТОПДИ

Португалиянинг жанубидаги Латуш қишлоғида яшовчи Педро Рибейра ароқхўрлиги билан доврўғ қозонган эди.

ТАНЛОВГА МАРҲАМАТ!

Маданият ишлари вазирлиги, «Ўзбекнаво» эстрада бйрлашмаси ҳалқимизнинг қадимий байрами Наврўзга бағишланган миллий урф-одатлар ва қадриятларни тараннум этувчи, янги анъаналарни қарор топтиришга йўналтирилган ижодий гоғларнинг ранг-баранг, бадий хижатидан юқори савияда бўлиши таъминлаш мақсадида 2003 йил 1 январдан 2003 йил 10 февралга қадар куйидаги йўналишлар бўйича республика очик танловини эълон қилади:

Доллий ҳамроҳ

сўзларни фарқлаш кўникмасини шакллантириш вазифасини қўяди. Бундай астойдил ҳаракат ва маҳорат махсулидан пародия қилинувчининг ўзи ҳам беихтиёр кулиши ҳечам кишини ажаблантирмайди.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati. Манзилми: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32. Қабулхона — 133-52-91, котибият — 136-56-50

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Мурод АБДУЛЛАЕВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси бошқаруви. Манзили Тошкент шаҳри, «Вукоқ Турон» кўчаси, 41-уй

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ. СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН. Тиражи — 5081